

ANNOTATIONES IN SECUNDAM EPISTOLAM
PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEVM.

Gratia & misericordia.) In græcis codicibus absunt coniunctiones. Gratia, misericordia, pax. Gratias ago.) *χάρις ἔχω*, i. gratiam habeo. Nam ita ma- uult Valla. Et ad eum modū legit Ambrosius. A progenitoribus meis.) *ἀπὸ προγονῶν μου*, i. a progenitoribus, siue a maioribus. Ambrosius legit a pauiis. Significat em̄ Paulus se natū ex ijs qui lōga retro serie fuerint cultores dei. Nā meis redūdat. Et seruiō nō est *δουλεύω* sed *λατρεύω*, i. quē colo. Fidei quæ est in te nō ficta.) Meli⁹ Ambrosius. Eius quæ in est te synceræ fidei. Recordationē) *ὑπόμνησις*, i. cōmonitionem, cū aliquid suggeritur memoriæ, ne ueniat in obliuionem.

Matre tua Ethnice.) Eunice, uel potius Eunica, a uictoria dictum uocabulum. Carren- sis homo diligens interpretatur Etnicem græcis sonare fortunatā, is qui sic interptatus est legit Eutyche. Certus sum aut̄ quod & in te) *πέπεισμαι, ὅτι καὶ ἐν σοὶ*, i. persuasum ha- beo, qd̄ & in te. f. est ea fides. Quod & in te.) Hic græce colon est. Admoneo te.) *ἀναμνησκω*, i. cōmonefacio, seu potius redigo in memoriam. Resuscitas.) *ἀναζωπυρεῖν*, quod est proprie ignem iam conditū, ac sopitū suscitare. Ambrosius legit ut recrees do- num dei, Sed uirtutis est) *δυνάμειος*, i. potentia & roboris, & fortitudinis. Et quod mo- do uertit timoris, græce est *δφλίας*, quod & ignauia sonat, animiq; imbecillitatem.

Gratiam dei) *χάρισμα*, i. donum. Et ita Ambrosius. Collabora) *συγκακοπάδησον*, id est simul affligere cū euangelio & particeps esto afflictionū quæ prædicationē euangelij co- mitantur. Qui nos liberauit.) *ῥώσαυ*, i. qui nos saluos fecit. Ita & Ambrosius.

Vocatione sua) Sua nō est in græcis codicibus. Ante tēpora sæcul.) *αιωνίως*, i. aeterna Per illuminationē.) *διὰ τὴ ἐπιφανείας*, i. per apparitionem, quod superius uertit aduētū, Quanc̄ epiphania nonnunq; illustrationem sonat, ut & *ἐπιφανής* illustris. Atqui interps non addidit græcarū uocum affinitatem *φανερῶδεῖσα* & *ἐπιφανείας*, quasi dicas illustrata est per illustrationem Iesu Christi. Destruxit quidem mortem, illuminauit aut̄ uitam) *καταργήσαντ*, i. qui aboleuit, & obliterauit & *φωτίσαντ*, i. in lucem produxit, Nam hæc duo inter se composuit ueluti pugnancia, In quo.) *εἰς ὃ*, id est in quod, nempe euā- gelium Prædicator) *κήρυξ*, id est præco, potius q̄ prædicator.

Magister gentiū) *διδάσκαλος*, id est doctor. Non cōfundar) *δὸκ ἐπαιοχύνομαι*, id est nō erubefco, siue nō pudet me. Scio enim cui credidi) Nō est sensus græci sermonis, Paulum non ignorare, cui confisus esset, Verum hæc est sententia, Scio quod is cui cre- didi potens est seruare depositū meū *ἵδρα γὰρ ὧ πεπίσεικα, ἢ πέπεισμαι, ὅτι δυνατός ἐσμι*, nā si prior esset sensus, non diceret *ᾗ* sed *τινί*. Quanc̄ potest & hic esse sensus, Noui enim eum cui credidi, & certus sum quod potens sit.

Auersi sunt me.) *ἀπεσέφθσαν με*, id est auersati sūt me, hoc est aspernati sūt, Ambrosius legit auersati, non auersi, Et nemo dicit, auersatus est a me, Vnde suspicor præpositio- nem a librario adiectā. Omnes qui in Asia sunt) *πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ*, potest legi & erāt, Nam tempus non exprimitur græcis uerbis.

Cū Rhomā uenisset) *ἐν ῥώμῃ γινόμενος*, i. cū esset Rhomæ, Atq; ita legit Ambrosius.

Sollicite.) *σπουδαιότερον*. i. studiosius. Formam habens.) *ὑποτύπωσιν ἔχει*. i. formā habet, siue exemplar habe, hoc est alijs formam propone pie uiuendi.

Sanorū sermonū.) *ὑγαινόφων*, quicquid pbāt id graci uocāt *ὑγιές*, unde & puerbiū *ὑγιές* δουδὲ ἔρ cū oīa displicent. Contra cū res cū uicio cōiuncta est, aiunt τὰ πάντα νοσεῖμ.

Scīs enim hoc) Enim redūdat. Philetus.) *φύγγελλος*, i. phyggellus, atq; ita legitur in peruetustis exēplaribus latinis, & ita citatur a diuo Hieronymo in epistola de uestibus Aaron. Et ita legit Ambrosius. Et quanta ephesi) *καὶ ὅσα*. i. & quæ, siue quæcūq; aut potius in quibuscunq;.

EX CAPITE SECVNDO.

Confortare.) *ἐνδυναμοῦ*. i. fortis aut robustus esto. Labora sicut.) *σὺ δὲ ἄνθρωπος*. i. tu igitur feras afflictiones. Nam hoc significat *κακοπαθεῖμ*.

Nemo militans deo) Deo redundat. Etiam si additur apud Ambrosiū, Opinor explanāda sententiæ gratia. Adhibet enim Paulus hoc simile a militibus, quorū nemo curat rem domesticam, posteaq; sacramēto fuerit addictus militiæ, sed Imperatoris sui negocium agit. Multo magis id conuenit facere eū, qui militat euāgelio.

Implicat se.) *ἐμπλέκεται*. i. implicat. Quanq; huiusmodi passiuā subinde uertit per nomina reciproca. Negocijs secularibus.) *ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις*. i. uitæ negociationibus, aut occupationibus. Porro *βίου* uictum magis sonat q̄ uitam. Qui militat, nō est sollicitus de uictu, rem uictoriæ agit, de uictu prospicit Imperator.

Vt ei placeat, cui se probauit.) *ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσκῃ*. i. ut ei qui se militem delegit placeat, hoc est, ei cuius spiritu delectus est & ascriptus ad hanc militiā, fortassis interps uertit, ei qui se probauit. Nam & qui certat in agone.) *ἐὰν δὲ καὶ ἀνδρῆ τις*. i. si uero & certet aliquis. Verbū est unde dicuntur Athletæ. Nam ab ijs quoq; ducit simile.

Non coronabitur.) *οὐ σεφανούται*. i. nō coronatur, hoc est nō sat est quomocūq; certare, sed ita ut uincas. Laborantem agricolam.) Video gracos etiam interpretes non nihil hæere hoc in loco, sed mea sententiā sermonis ordo paulo perturbatior obscuritatem adduxit orationi. Ea tolletur, si *κοπιῶντα* sit præteritū temporis, & ab eo pendeat ad uerbium *πρῶτον*. i. prius, & non ad infinitū uerbū quod sequitur *λαμβάνειμ*. Et sententiā ad hunc ordinem modum. Oportet agricolam accipere fructus, sed si prius laborarit. Tres enim adhibuit parabolas, militis, athletæ, & agricolæ, quorū unusquisq; cæteris curis omissis suū munus gnauiter obit. Neq; deest præmiū, si suo prius functus fuerit officio. Equidem opinor hoc sensisse Paulum. Dabit enim tibi dominus.) Græce non est dabit, sed *δώσει*. i. det, quod est imprecantis. Ad eum modum palam enarrat hunc locum Chrysostom⁹, cū dicat Paulū paterno affectu nō desinere p̄cari bona Timotheo, ceu timentem filio charissimo. Tamen si interpres nostrā secutus additionē, uertit dabit p̄ det.

In quo laboro.) *κακοπαθεῖμ*. i. affligor, quod suo more fere transfert laboro. Quanq; nō sum nescius, & apud latinos, laborare aliquoties sic accipi, ut sit idem quod in rerū difficultatibus uersari. Quasi male operans.) *ὡς κακούργος*. i. ut maleficus, aut facinorosus. Miror quod exemplū lecutus Ambrosius uerterit, quasi latro. Nihil enim simile in *κακούργος* & *ληστής*, quod magis sonat facinorosum. Quanq; in euangelio constanter hic interpretres *κακούργους* uertit latrones, ut illic indicauimus. Nō est alligatum.) *οὐ δέδεται*. i. nō fuit alligatum. Est aut allusio festiua in gracis uocibus *δεσμῶν* & *δέδεται*. i. uinacula & uinctum fuit. Cum gloria cœlesti.) *αἰωνίς*. i. æterna. Interpres & Ambrosius legisse uidentur *δουρανίς*. Fidelis sermo. Rursum est *πιστὸς ὁ λόγος*, quæ uerba Paulus suo more præmittit, dicturus rem certā & indubitātā. Quanq; Ambrosio nō adduntur hoc loco.

Si negauerimus.) *εἰ ἀρνούμεθα*. i. si negamus, in quo modo pronunciauit & superiora.

Si nō credimus ille fidelis est.) Nec hoc loco seruata est græcarum uocum affinitas; *ἄπιστοῦ μὲν πιστὸς*. i. diffidimus fidelis siue fidus.

Noli contendere uerbis.) *λογομαχεῖν* dictione composita. i. pugnare uerbis, quod ante uertit pugnas uerborū. Nihil enim utile est.) *εἰς οὐδὲν χρησίμου*. i. ad nullā utilitatem.

Nisi ad

Nisi ad subuersionem.) Et, nisi redundat, & ad subuersionē refertur ad illud superius noli pugnare uerbis, siue ut Apuleius loquit̄ uerbigerari, ut illud ad nihil utile per parēthesim interferatur. Quamq̄ interpret̄ & Ambrosius quo sensus esset dilucidior, unū & alterum uerbum de suo addiderunt. Sic aut̄ ordinandus est sermo. Hęc admonē cōtestans coram dño, ne uerborū pugnas sequantur (nulla utilitas) ad subuersionē audientium. Caterū infinitū quod interpret̄ retulit ad Timotheū, haud scio an rectius accōmodetur ad ceteros oēs, ut hoc ipsum sit, quod illos admonet per Timotheū, ne inter se friuolis questuiculis depugnent, cum christiana philosophia nō sit sophistica disputatio, sed uita pura & Christo digna. Sollicite aut̄ cura.) ἀσούδασορ ἐανδρ. i. stude teipsum &c. Nec est aut̄ uel apud græcos, uel apud Ambro. Probabilem exhibere) δόκιμον .i. pbatū. Operariū inconfusibile.) ἀνεπαίσχυντορ. i. qui nō pudeat, siue erubescat. Quāq̄ Ambrosius legit, nō impudoratum. Porro impudoratos uocari qui cōtentionibus nituntur, uelut hoc pertineat ad disputationes contentiosas, quas pugnas uerborū appellat, quod in his nemo uelit cedere, sed sua quisq̄ pertinacissime tueatur, & alius aliū conspuat. Recte tractantem) δεδοτομούνητα, sonat quasi dicas recte secantē, & scholia græcorum admonent metaphorā sumptam a securi aut gladio quo refecantur mutila. Est prouerbiū de Tenedia bipenni, quod si quis legat, melius intelliget huius loci sensum. Incidit enim sermo ueritatis, cum in huiusmodi disputationibus ueritas amittatur & spinis quibusdam inuoluatur. Prophana autem.) βεβήλους, quam uocem superius uertit inepra. Et uaniloquia.) Copula & redundat κενωφωνίας. i. inanes uoces, eadem uox quā superius uertit uocū nouitates, & hoc quoq̄ loco Ambr. ita legit κενωφωνίας, uerti poterat inaniloqa. Deuita.) περίσασο, quod tamen si significet abscede, tamē quoniā græca p̄positio ancipitis est natura, melius hoc loco uertas superfedeto, siue p̄termittas, græca scholia bifariam exponunt, aut reñce, aut insta uehementer, ut coerceatur. Opponitur enim quod modo dixerat δεδοτομούνητα recte secantem & diudicātem reiectis & recisis altercationibus superuacaneis, quibus lites non finiūtur, sed aluntur ac augeantur. Dicitur mirū quo spiritu Paulus p̄senserit, & q̄ graphice depingat inextricabiles theologistarū questiones. Et admonet Ambrosius christianorū disputatiōes collationes esse debere, non altercationes. Proficiunt ad imp.) προκόουσι. i. proficiunt, & ita legit Ambrosius. Nec tam est multū, q̄ amplius, Porro quod dicit inaniloquia, proficere ad impietate nō omnino id sentit Paulus, quod fortasse uerba latina sonant, huiusmodi disceptationes adducere nos ad impietate. Verū id sentit disceptationes huiusmodi quo magis admittuntur, hoc magis serpere & crescere ad maiorem impietatem gliscentibus indies contentionibus ambitiosis ἐπιδὲ πλεονασθείας. i. ad maiorem impietatem. Atq̄ in hunc modum græcanica scholia interpretantur, & optime congruunt ea quæ sequuntur.

Vt cancer serpit.) Cancer hoc loco morbus est γάγγραινα, ne quis animal hoc loco putet esse. Serpit.) νομήρησα. i. passionem habebit, ut conueniat cum uerbo proficiet, qd̄ est futuri tēporis. Porro morbus is depascit̄ locū quē occupauit. Vnde statim arcēdus.

Qui a ueritate exciderūt.) περί τὴν ἀλήθειαν ἠσόχησαμ. i. circa ueritatē aberrarūt, de quo uerbo superius admonuimus. Nam ἄσοχεῖ qui non attingit, quod destinabat attingere, ueluti scopum, aut aliud simile.

Et subuerterunt,) ἀνατρέπουσι, id est subuerterunt. Qui sunt eius.) τοὺς ὄντας αὐτοῦ, id est qui sunt sui, atq̄ ita citat diuus Hieronymus in Zachariam.

Cognouit dominus.) Hoc additum apparet, uelut exemplum signaculi, unde minus quadrat, quod legitur in Ambrosianis codicibus. Cognouit enim dominus. Et Chrysostomus putat testimonium hoc desumptum ex libro Deuteronomij.

Et discidat.) Discedat ἀποσῆτω. Atq̄ ita legit Ambrosius.

Qui inuocat nomen.) ὁ ὀνομάζων ὄνομα, id est qui nominat nomen. Quemadmodum habet & antiq̄ codices. Tametsi in quibusdā græcorū exemplaribus additū erat χριστοῦ.

Et alia

In theologos.

Et alia quidem in honorem) Dilucidius erat, hæc quidē in honorem, illa uero in igno-
miniam, ut hæc referat proxima, nempe lignea ac testacea, illa aurea & argentea. Carēt
enim græci huiusmodi pronomīnū proprietate, q̄ si schematis decus uoluisset interp̄s
reddere, dicendum erat in decus ac dedecus *τιμὴν ἀτιμίαν*.

Et utile domino.) Et redundat *εὐχρησμον*, quod sonat accōmodū usibus domini.

Ad opus bonū paratū.) Paratū hoc loco participiū est *ἡτοιμασμέρον*, i. ut intelligas nō
promptū, sed in domino in hunc usum præparato. Fidem, spem) Spem nec est in græ-
cis, nec in antiquis latinorū codicibus, nec est apud Ambrosium.

Et pacem.) Et copula redundat. Sine disciplina questiones.) *ἀπαιδεύτης ζητήσεις*, i. in-
eruditas questiones. Atq; ita uertit Ambrosius, & rursum deuita est *παραίτη*, in quo mirū
illū non meminisse suæ copix. Sonat aut̄ reijce, & aspernare, nec admitte.

Generant lites.) *μάχας*, i. pugnas. Eleganter aut̄ huiusmodi disputationes rixosas, pu-
gnas uocat. Non oportet litigare.) *μάχεσθαι*, i. pugnare. Et rursum paulo post *μάχεσθαι*
uertit litigare. T amet si non admodum mutat̄ sententia, tñ perit emphasis metaphoræ.

Docibilem esse.) *διδασκτικόν*, i. idoneum ac paratū ad docendū.

Patientē.) *ἀνεξίκακον*, i. tolerantē malos siue mala. Plus em̄ significat uox græca q̄̄ tole-
rantem. Cū modestia.) *ἐμπραότῃ*, i. in mansuetudine seu lenitate. Potest enim utro-
uis referri, uel ad superiora, tolerantē malorum in lenitate, uel ad inferiora, erudientem
in lenitate. Quāq; nō inficias eo *παίδευσιν* nonū q̄̄ sonare corripere.

Qui resistunt ueritati.) Veritati redundat, nec est apud Ambrosiū. Nam is quidem
ad hunc legit modū, corrigentē eos qui diuersa sentiunt. Ne forte det.) *μήποτε δῶ*, ne
quādo det. Quāq; si latine loqui uoluisset interp̄s, dixisset si quando, quod *μή* apud
græcos non semper est negantis aut prohibentis, sed dubitantis, ut apud nos nū aut si.

Et resipiscant.) *ἀνανήψασιν*, i. redeant ad sobrietatem, uel expurgantur, utriq; em̄
significat *νήψιν*. Diaboli laqueis.) Est laqueo numero singulari. A quo captiui tenen-
tur.) *ἐλωρημένοι ὑπ᾽ αὐτῶν*, significat aut̄ proprie uiuū capi in bello. Nam hinc græca compo-
sita est, sicut & alias admonuimus.

EX CAPITE TERTIO.

philautia

Cont. Hugonē: nō

Moris;

ETerunt.) Erunt enim *ἔσονται γούρ*. Seiplos amantes.) *φιλαυτοί*, i. sui amātes, &
sibi placentes, hoc est suis cōmodis studentes. Vnde dicta *φιλαυτία* cæcus, ut in-
quit Flaccus amor sui, Id Ambrosius ita reddidit. Erunt homines sui tantū ama-
tores. Nos super hac dictione *φιλαυτῶν* copiosius disseruimus in Chiliadibus no-
stris. Hugo Carrensis plane theologice explicuit hanc uocem, cuius æquidē uerba suo
flore subscribam. Sicut inquit, solet dici de Ribaldo, qui q̄n magnū frigus est, amplectit̄
se brachijs, ut sic calefaciat se quoquo modo, & dicit̄ derisorie, iste Ribaldus multū dili-
git se, qui sic se amplectitur brachijs. An nō flagitiū fustuario dignū, sic nugari in adoran-
dis literis, idq; tā indocte, nō solū impie? Et tñ hæc legūt attoniti qui moriæ lusum ferre
non possunt. Cupidi.) *φιλάργυροι*, i. cupidi pecuniæ. Auari legit Ambrosius.

Parentibus nō obedientes.) *ἀπειθεῖς*, i. imorigeri. Elati.) *ἐλαζόντες*, i. gloriosi, ut ipse in
terpretatus est Plautus. Ambr. legit insolētes. Hieronymus in Micheā legit fastidiosi.
At suspicor scriptū fuisse fastuosi. Scelesti.) *ἀνόστοι*, quod Ambrosius uertit impij.

Sine affectione) *ἄσποργοι* quod proprie significat eos qui nullo affectu sunt in suos, pu-
ta filios, aut famulos, aut uxore. Sine pace.) *ἄσπονδοι*, quod Ambrosius uertit sine fide
ἀσπονδῆ fœdus significat & amiciciā quod refertur ad alienos, & nō domesticos, cū q̄bus
boni fœderibus & amiciciæ uinculis copulant̄, quibus natura cōiuncti non sunt.

Criminatores) *διόβολοι*, i. calūniatores siue delatores. Sine benign.) *ἀφιλάγαδοι*, quod ita
sonat, quasi dicas, nō amici bonis. Sic interpretant̄ græcanica scholia. Ambro. uertit bo-
norū inimici. Proditores.) *προδοῖται*, i. desertores amiciciæ & sodalitat̄is.

Proterui.) *προπετεῖς*, i. præcipites, siue temerarij. Tumidi.) *τετυφωμένοι*, id est inflati,
Quāq; haud male interp̄s uertit, Eisdem & turgidos uocamus.

Cæci

Cæci) Cæci nec
im. Opinor hanc
corrigens pro rrr
Et uoluptatum am
tionibus inpositi
Speciepretaris.
nam alij prescriber
Virtutem autem
Abnegantes.) In
Ethos deuita) Jam
ad solet uertere
in irrepunt, uerun
Oneras peccat
Ad solentiam ue
Iames & Mam
uisse duos magos
odo nō addat illo
ocant, aut certe
In hebraicorū
uer expolitū, qu
Sed ultra nō j
Qualia mihi t
Assuetus es
es. Alloqui qu
illequi. Vnde
id enim signific
Antiochiaz) In
cipiendū. Sed
Errates & in e
Ambrosius, ipse
proferat. i. erudire,
apollito iucūdius
Ad corpiendū
us Ambrosius ade
Quāq; id nec in ne
Vt plectus sit hon
mo dei. Instruc

T Est sic cor co
pōd) In p̄p̄m
ue & in tepe
Magistros
dicit accipiendū
p̄p̄m uox uoluptate o
dicitur angli. Labo
quædam qui codices h
Ambrosii. Im delibo
uæc) In p̄p̄m bonum
uæc) In p̄p̄m, hic in

(Cæci.) Cæci nec est in græcis, nec in latinis exemplaribus antiquis, nec apud Ambrosium. Opinor hanc uocē sic irreplisse, quod sciolus aliquis in margine adscripserit, ueluti corrigens, pro τετυφωμένοι τετυφλωμένοι, quorum prius sonat elatos, posterius cæcatos.

Et uoluptatum amatores.) φιλόδοξοι ἢ φιλόθεοι, longe uenustius dixit græce, diuotionibus compositis, i. uoluptatum amantes, magis quæ amantes dei.

Speciem pietatis.) μόρφωσις, quasi dicas formationem. Notat enim eos, qui dictis norunt alijs præscribere, quomodo debeant pie uiuere, cum ipsi diuersa sequantur.

Virtutem autem.) δύναμις, i. uim hoc loco melius uertisset, ut opponatur speciei.

Abnegantes.) ἠρηκμένοι, i. inficiati, nam præteriti temporis est, id est qui abnegarunt.

Et hos deuita) αποτρέπου, i. auerfare, quod est plus quæ deuita, neque enim est illud παρατρέπου quod solet uertere deuita. Qui penetrant.) ενδύονται, i. qui subeunt. Ambrosius legit qui irrepunt, uerum hoc non male uertit interpres.

Oneratas peccatis) σεσωρευμέναις, quasi dicas accumulatas, & aceruo peccatorum obrutas.

Ad scientiam ueritatis peruenientes.) ελθέτε δύναμενα, i. uenire potentes.

Iannes & Mambres.) ιαννης ἢ ιαμβρης, i. Iannes & Iambres, quos Chrysostomus ait fuisse duos magos Aegyptios, qui portentis adendis certarint cum Mose, quamquam in Exodo non addat illorum nomina, sed quæ Paulus acceperit ex traditione Iudæorum quæ ἀγραφομ uocant, aut certe a spiritu sancto. Quasi uero hoc tãto perere retulerit scire magorum nomina, In hebraicorum nominum interpretatione legitimus utrumque Mambres & Iambres similiter expositum, quasi nihil intersit Iambres sones aut Mambres.

Sed ultra non proficiet.) ου προκόψουσιν ἐπι πλείον, Ambrosius legit. Non proficiet amplius.

Qualia mihi facta sunt) δίαμοι, i. quæ mihi, nam δια pro à græcis usurpare mos est.

Assecutus es παρακολούθησας, quod non proprie significat assecutus es, hoc est adeptus es. Alioquin qui quadrabit quod consequitur persecutiones & passiones. Nam hæc nemo dicere assequi. Unde magis intelligendum est a principio usque ad finem adfuiti, & testis es omnium, id enim significat παρακολούθειν, ut admonuimus & alias.

Antiochia) ἐν αντιοχείᾳ, i. in Antiochia, nisi de ciuitate loquatur, ac de ciuitate opinor accipiendum. Seductores) γόητες, i. impostores. Ambrosius legit deceptores.

Errantes & in erro.) πλανῶντες ἢ πλανώμενοι, i. seductores, & seducti. Quod ita reddidit Ambrosius, ipsi errantes, atque alios erroribus inuoluentes. Quæ te possunt instruere.) σοφίαν, i. erudire, siue sapientiam reddere. Diuinitus inspirata.) θεόπνευστος, quod uerbo composito iucundius dixit Paulus. Utilis est.) Et utilis addita coniunctione καὶ ωφέλιμος.

Ad corripiendum.) προς ἐπανόρθωσιν, i. ad correctionem. Ad corripiendum.) Hoc loco diuus Ambrosius addit ad reintegrationem, καταρτίωσιν, quo uerbo Paulus est & alias usus. Quamquam id nec in nostra uulgata additione, nec in græcis reperio codicibus.

Vt perfectus sit homo.) ἵνα ἄρτιος ἢ ὁ θεοῦ ἄνθρωπος, i. ut perfectus siue integer sit is, qui est homo dei. Instructus.) ἐκζητισμένος, i. consummatus & perfectus. Atque ita legit Ambrosius.

EX CAPITE QUARTO.

Testificor coram.) διαμαρτύρομαι ὁμολογῶ, i. testificor igitur ego. Et per aduentum.) κατὰ πύλιν ἐπιφαιεῖαν, i. in aduentu. Oportune importune.) ευκαίρως ἀκαίρως, i. tempestiue & intempestiue. In omni patientia.) μακροθυμία, i. longanimitate.

Magistros prurientes.) διδασκάλους, i. doctores & prurientes hic nominandi casu est accipiendum κινθόμενοι, i. qui titillantur & pruriunt auditu, unde quærun, qui scalpan aures uoluptate orationis, non qui radant ueritate. Tu uero uigila.) νήφει, i. sobrius esto, siue uigila. Labora.) κατοπάθεισιν, i. feras afflictiones. Sobrius esto.) Quo loco quidam antiqui codices habent, subditus esto. In græcis codicibus non inuenio, nec apud Ambrosium. Iam delibor.) ἀνέδομαι, i. immolor. Certamen bonum.) εὐκαλόν, quod non sonat simpliciter bonum, sed præclarum & egregium. In reliquo.) λοιπόν, i. quod superest, atque ita uertit Ambrosius, hic interpres uertere consuevit, de cætero. Sed & his.) ἀλλὰ ἢ πάντες, i. sed &

sed & omnibus. Qui diligunt) τοῖς ἡγαπηκόσι, id est qui dilexerunt. Festina ad me) ἀπούρασμ. i. stude siue da operam. Alioqui quæ sermonis figura est festina cito, hoc est, ἤκομαι καὶ κατέρχομαι, quemadmodum iocatur Aristophanes.

Diligens hoc sæculum.) ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα. i. postq̄ dilexit præsens sæculum, siue àmplexus præsens sæculū. Crescens in Galatiam.) κρίσκη. i. Crisces, sed græcus sermo deflexit uocem latinam. In ministerio.) εἰς διακονίαν. i. ad ministerium.

Penula,

Penula.) græce φαλόνηρ, qd' est pallij genus nō cōsularis, ut quidā putant, sed quo tegimur ab hymbribus. Alij putāt esse thecā librōrū. Ita græcanica scholia. Hieronymus in tertio aduersus Pelagium dialogo uertit lacernam siue penulam. Tametsi in plerisq; cōdicibus pro lacerna deprauatum erat lucerna.

Et membranas.) Et redundat μεμβράνας, hic latinā uocem Paulus usurpauit.

Aerarius.) χαλκῆς. i. faber ærarius, ne q̄s de questore ærarij accipiat, aut custode æris accipiat, ut interpretati sunt quidam.

Reddet illi dominus.) Græce est reddat ἀποδώκ, ut sit imprecantis.

Et tu deuita.) φυλάσσου. i. obserua, siue caue. Resistit.) Resistit ἀμδέσκη.

Et liberauit.) ῥύσεται. i. liberabit, futuri temporis. Prædicatio impleatur.) πληροφορηθῆ id est ad plenum persuaderetur, & certam haberet fidem.

Cui gloria.) Græcus codex addidit, & imperium καὶ κράτος.

Eubolus.) εὐβουλος. Eubulus penultima producta, nomē a bono consilio dictum.

Et prudens.) Πρῶδης. Antiqui codices habent Pudens. Rursum uoce latina nonnihil detorta a græcis. Et fratres eius.) Non eius, sed omnes est apud græcos. Et ita legit diuus Ambrosius.

ANNOTATIONVM IN EPISTOLAS PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEVM FINIS.

ANNOTATIONES IN EPISTOLAM PAULI APOSTOLI AD TITVM.

IN spem.) ἐπιπέδι, id est in spe. & c. Qui nō mentitur.) ὁ ἀψευδής, quasi dicas immentiens aut imendax, & a mendacio alienus, non mendax legit Ambrosius, & item Hieronymus.

Ante tempora sæcularia) πρὸ τῶν χρόνων αἰωνίων. i. ante tēpora aterna. Ita legit Hieronymus. Quæ credita est mihi.) ὁ ἐπιστεύθημι ἐγώ, quod Faber Stapulensis ita uertit, cui cōmissus sum. Demiror autem ei uiro, tam profundum obrepfisse somnum, ut nō agnosceret figuram græci sermonis, qua ita loquūtur, hanc rem ego cōmissus sum, quoties sentiunt, hæc res cōmissa est mihi, præsertim cum hæc loquendi formula toties sit obuia in Paulo. At cōiungere mihi uideor, quid iposuerit Fabro nostro nimirum ὁ articulus postpositiuus, dandi casu positus, cum accusandi casus magis cōueniret. Verum id factum est ob nomen quod antecessit eodem casu κερύματι, cum quo concordat ὁ, iuxta græci sermonis idioma, dissidens a suo uerbo.

Secundum præceptum.) Rursum græce est κατέπιταγην. i. iuxta iniunctionem. Nos uertimus

Stapulensem carpit.